

Broedseizoen 2007 op de Wadden

Vanaf begin jaren negentig van de vorige eeuw werken de drie Waddenzee-landen samen om de bescherming van de Waddenzee gestalte te geven. Daarvoor is een uitgebreid monitoringprogramma opgezet, als vinger aan de pols van het Waddennatuur. In opdracht van het Ministerie van LNV coördineert SOVON het vogelgedeelte, dat zowel watervogeltellingen als broedvogelinventarisaties omvat. Eens in de vijf jaar worden alle karakteristieke broedvogels integraal gekarteerd; vorig jaar was dit het geval. In de tussenliggende jaren worden alleen kolonievogels en zeldzame soorten integraal bijgehouden, en worden voorts in een veertigtal steekproefgebieden ook de algemene broedvogels geïnventariseerd.

Trends en oorzaken

Het behoud van natuurwaarden begint met het vaststellen van trends door tellingen. Zeker bij afwijkende of negatieve trends is het van belang ook de oorzaken te kennen. Voor het Waddengebied worden daarvoor programma's opgezet, die in SOVON-Nieuws al eens beschreven zijn door Bruno Ens. In trilateraal verband wordt nu gewerkt aan het opzetten van een reproductiemeetnet. Iets waarop we in Nederland al wat vooruitlieden, maar dat nu ook in Duitsland en Denemarken opgezet zou moeten worden. Het jaarlijks vaststellen van de reproductie van bepaalde soorten Waddenbroedvogels is een belangrijke stap voorwaarts, want het kan belangrijke informatie opleveren waarom bepaalde soorten toe- of afnemen. Gegevens over sterfte, emigratie of immigratie en voedselbronnen zijn evenzeer van belang. Hiernaar wordt wel studie gedaan, maar nog niet Waddenwijd gecoördineerd.

Verdere toenames

Lepelaar en Aalscholver namen gemiddeld genomen in 2007 opnieuw toe. Enkele locaties lijken meer in trek te komen bij Lepelaars, zoals Balgzand en de haven van Den Oever (!) (goed voor een kleine 100 paren) en de beide Rottums (70 paren). Het aantal Aalscholvers in de Kroon's Polders (Vlieland) was aan het begin van broedseizoen aan de lage kant. Dat het later aantrok, kan wijzen op een influx van paren die in het IJsselmeergebied hun broedsel zagen mislukken en het daarna op Vlieland nog eens probeerden. De Kleine Zilverreiger is op Schiermonnikoog inmiddels vaste broedvogel in klein aantal (tiental paren). Op Texel, waar dit reigerdje al een aantal jaren in het broedseizoen gezien wordt, bestaan vermoedens over een broedgeval in 2007. Voor het eerst werden nu ook broedgevallen vastgesteld in het aangrenzende Duitse deel van de Waddenzee. Net als eerder bij Lepelaars, lijkt onze Waddenzee dus als springplank voor een oostwaartse verplaatsing te fungeren.

Steltlopers in mineur?

In april was het stralend mooi en droog. Heerlijk voor de vogels, zou je denken. Maar door het uitblijven van regen en harde wind droogden wat hoger gelegen slenken, grote delen van de kwelders, zomerpolders en ook binnendijkse polders uit. Op sommige stukken leek de bodem wel beton. Die tijd was voor soorten als Scholekster en Grutto, die met hun snavel wormen en andere bodemdieren moeten bemachtigen, absoluut niet gemakkelijk. In Noord-Friesland buitendijks kwamen veel Grutto's niet aan broeden toe. De aantallen Bontbek- en Strandplevieren in 2007 zijn waarschijnlijk vergelijkbaar met die van vorig jaar. De Strandplevier, waarvan maar enkele tientallen paren in het Waddengebied broeden, bevindt zich al jaren op een kritiek laag populatieniveau. Dat geldt ook voor Watersnip en Kempphaan, waarvan de laatste jaren alleen incidentele gevallen worden gemeld en van de eilanden vrijwel niets. In 2007 werden Kemphanen nog vastgesteld in het Lauwersmeergebied en de Bantpolder. Een hoogtepuntje waren de broedverdachte Bonte Strandlopers in het Lauwersmeer. Nesten werden niet gevonden, maar dat is ook uiterst moeilijk bij deze soort. Wel is afleidingsgedrag waargenomen. Het vorige broedverdachte geval dateert uit 2001 (Dollard).

Verplaatsingen bij sterns

Op Griend is het aantal Grote Sterns weer verder afgenomen. Er broedden nog 6600 paren; beduidend minder dan de ruim 11.000 in 2003-04. Toen was de Waddenpopulatie echter nog vrijwel beperkt tot Griend. Daarna zijn Grote Sterns zich gaan verspreiden over verschillende locaties, zoals de binnendijkse Petten (Texel), Boschplaat (Terschelling) en het kweldertje bij Hollum (Ameland). In vergelijking met 2006 waren er in deze gebieden grote verschuivingen. De Boschplaat werd weer verlaten, maar op Ameland broedden maar liefst 5000 paren. De kolonie op Texel liep terug van 1100 naar ruim 300 paren. In hoeverre werkzaamheden op een perceel net

Blauwe Kiekendief. (Foto: Lieuwe Dijkse)

Jonge Lepelaar. (Foto: Arie Ouwerkerk)

naast de kolonie daaraan debet zijn, blijft de vraag.

Het aantal Dwergsterns handhaafde zich goed. Opvallend is dat het leeuwendeel in de westelijke Waddenzee broedde, vanaf de Noordvaarder op Terschelling (waar de kolonie groeide tot 70 paren!) tot en met de Noorderhaaks (Razende Bol) bij Texel.

De aantallen van Visdief en Noordse Stern lijken niet sterk te zijn veranderd, maar door de hoge vloed in juni spoelden veel kleine jongen en eieren weg.

Meeuwen: verliezers en winnaars

In enkele kolonies Kleine Mantelmeeuwen werd afname gerapporteerd. Net als in de afgelopen jaren bleef de reproductie van de Stormmeeuw erg laag als gevolg van kanibalisme en predatie door grotere meeuwensoorten. Enkele jaren geleden vond er een verplaatsing plaats van Kokmeeuwen van de vastelandskust, waar veel kolonies belaagd werden door vossen, naar de eilanden. Opvallend genoeg is de Kokmeeuw nu op Schiermonnikoog alweer op zijn retour. Zouden de eilanden te ver van de traditionele foerageergebieden liggen? Nemen de grote meeuwensoorten (die op de vastelandskust ontbreken) de rol van de vos over op de eilanden? Of is er gewoonweg minder te halen in de Waddenzee voor Kokmeeuwen? Zoals hierboven geschetst is het vaststellen van aantallen en trends slechts het begin van het begrijpen en uiteindelijk beschermen van de Waddennatuur.

Terwijl de Zwartkopmeeuw in het Delta-gebied floreert, bleef het voorkomen in het Waddengebied tot nu toe beperkt tot incidentele broedgevallen (meest solitaire paren tussen Kok- of Stormmeeuwen) die doorgaans geen jongen opleverden. In het zuidelijkste deel van het Waddengebied begint zich echter een heuse kolonie te vormen. Op het Normerven, een (kunstmatige) kwelder voor de kust van Wieringen, nestelden tussen de Kokmeeuwen 34 paren, die flink wat jongen grootbrachten.

Muizeneters dieper in de problemen

Over Blauwe Kiekendief en Velduil helaas geen positieve berichten. De Velduil, toch al gezakt naar een bedenkelijk populatieniveau, nam opnieuw af. Nu het Eemshavengebied verder wordt ingericht (groeïende economie...) valt er weer een broedlocatie af.

De Blauwe Kiekendief bereikte een nieuw dieptepunt. Waren er in 2004 nog 58 territoria, dit jaar waren er maar 36. Op Texel, waar de soort lang goed standhield, zakte het aantal aanwezige paren in twee jaar tijd

van 21 naar 15. Deze paren hadden 11 nesten (vorig jaar nog 18), met redelijke broedresultaten. Op de andere Waddeneilanden was dat niet het geval. Van 4 nesten op Ameland vloog maar 1 jong uit en van de 9 paren op Terschelling waren er maar 4 succesvol. Het kleuringprogramma levert interessante gegevens op. Op Texel broeden al 8 gekleurde vrouwtjes (alle afkomstig van Texel zelf), op Vlieland 1 (van Ameland) en op Terschelling 3 (1 van Ameland, 2 van het eiland zelf). Jonge gekleurde kiekendieven van Schiermonnikoog zijn nog niet vastgesteld als broedvogel. Verheugend is dat onderzoek aan Blauwe Kiekendieven in 2007 ook voor het eerst werd uitgevoerd op de Duitse Waddeneilanden, waar mogelijk ook een deel van onze gekleurde vogels tot broeden komt.

Met dank aan alle Waddeninventariseerders: zowel vrijwilligers als terreinbeheerders. De volledige resultaten, die nu nog lang niet volledig zijn, zullen weer in het landelijke broedvogelrapport over 2007 vermeld worden. De resultaten van de integrale telling worden gepresenteerd in het broedvogelrapport 2006, dat komend voorjaar verschijnt.

Lieuwe Dijkse

Slecht broedseizoen arctische ganzen en zwanen

Ganzen en zwanen die in arctisch Rusland broeden zijn dit najaar met uitzonderlijk weinig jongen in de winterkwartieren teruggekeerd. Steekproefsgewijze tellingen in groepen Kleine Zwanen, Toendrarietganzen, Kolganzen en Brandganzen wijzen voorlopig op hooguit 10% eerstejaars in de populatie. In groepen Kleine Zwanen en Brandganzen worden vaak zelfs minder dan 5% jongen geteld. Bij geen van deze soorten werden sinds 2000 dergelijk lage jongenpercentages vastgesteld; bij de Kolganzen moeten we zelfs terug tot 1978/79 voor een vergelijkbaar slecht broedjaar. Langdurige koude en sneeuwbedekking in grote delen van de toendra langs de Barentsz Zee is waarschijnlijk de belangrijkste oorzaak voor het magere broedseizoen. De (Zwartbuik)rotganzen die op Taimyr broeden, daarentegen, deden het beter dan voorspeld. In veel groepen worden 10-15% eerstejaars gezien. Kleine Rietganzen van Spitsbergen hadden een gemiddeld broedseizoen (13% eerstejaars).

Voor ganzen en zwanen worden speciale tellingen georganiseerd om de leeftijdsverhouding in het veld vast te leggen.

Interesse om mee te doen?

Neem contact op met Kees Koffijberg, kees.koffijberg@sovon.nl of 024-6848111

Kolgan met jong. (Foto: Harvey van Diek)